

Ponavljanje I

Napredni SQL

BAZE PODATAKA II

doc. dr. sc. Goran Oreški
*Fakultet informatike,
Sveučilište Jurja Dobrile, Pula*

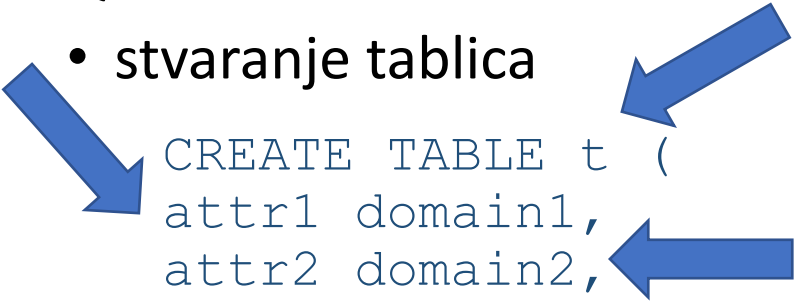
Sadržaj

- ponavljanje prethodnog gradiva
  - osnove SQL-a
    - stvaranje tablica
    - domene
    - dodavanje redova
  - SELECT naredba
    - dijelovi naredbe
    - primjer
- sortiranje rezultata
- grupiranje i agregiranje rezultata
- filtriranje rezultata
- ugniježđeni podupiti
- NULL vrijednosti u SQL-u
- join operacije
  - theta join, outer join, natural join
- pogledi

Ponavljjanje

- **SQL osnovne**

- stvaranje tablica


```
CREATE TABLE t (  
  attr1 domain1,  
  attr2 domain2,  
  ... ,  
  attrN domainN );
```

- tipovi domena

CHAR(N), VARCHAR(N), INT, NUMERIC(P, D), DOUBLE PRECISION, ...

- dodavanje redova

```
INSERT INTO nastavnik  
VALUES ('I-337', 'Marić', 2876.10);
```

Ponavljjanje

- naredba **SELECT**

- sintaksa

```
SELECT A1, A2, ...  
FROM r1, r2, ...  
WHERE P;
```

- dijelovi upita i njihova sličnost relacijskoj algebri

```
SELECT A1, A2, ... ->  
FROM r1, r2, ... ->  
WHERE P; ->
```

Ponavljjanje

- naredba **SELECT**

- sintaksa

```
SELECT A1, A2, ...  
FROM r1, r2, ...  
WHERE P;
```

- dijelovi upita i njihova sličnost relacijskoj algebri

```
SELECT A1, A2, ... -> projekcija  
FROM r1, r2, ... ->  
WHERE P; ->
```

Ponavljjanje

- naredba **SELECT**

- sintaksa

```
SELECT A1, A2, ...  
FROM r1, r2, ...  
WHERE P;
```

- dijelovi upita i njihova sličnost relacijskoj algebri

```
SELECT A1, A2, ... -> projekcija  
FROM r1, r2, ...   -> Kartezijev produkt  
WHERE P;            ->
```

Ponavljjanje

- naredba **SELECT**

- sintaksa

```
SELECT A1, A2, ...  
FROM r1, r2, ...  
WHERE P;
```

- dijelovi upita i njihova sličnost relacijskoj algebri

```
SELECT A1, A2, ... -> projekcija  
FROM r1, r2, ...   -> Kartezijev produkt  
WHERE P;            -> selekcija
```

Ponavljjanje

- naredba **SELECT**

- sintaksa

```
SELECT A1, A2, ...  
FROM r1, r2, ...  
WHERE P;
```

- dijelovi upita i njihova sličnost relacijskoj algebri

```
SELECT A1, A2, ... -> projekcija  
FROM r1, r2, ...   -> Kartezijev produkt  
WHERE P;            -> selekcija
```

- primjer upita

```
SELECT nastavnik_sifra FROM nastavnik  
WHERE prezime = 'Marić';
```


SQL upiti

- upiti u SQL-u se zadaju pomoću naredbe `SELECT`
- općenita forma `SELECT` naredbe:

```
SELECT A1, A2, ...  
FROM r1, r2, ...  
WHERE P;
```

- r_i su relacije (tablice)
  - A_i su atributi (stupci)
  - P je predikat selekcije
- ekvivalentno izrazu: $\Pi_{A_1, A_2, \dots}(\sigma_P(r_1 \times r_2 \times \dots))$

Sortiranje rezultata

- rezultati SQL upita mogu biti sortirani prema atributima
- prema sortiranju razlikuju se sljedeći upiti
  - upiti bez korištenja sortiranja
    - n-torke se pojavljuju u neodređenom redoslijedu
  - upiti sortirani prema atributima $A_1, A_2, \dots$
    - n-torke su sortirane prema zadanim atributima
    - rezultati su prvo sortirani prema A_1
    - unutar svake vrijednosti A_1 , rezultati su sortirani prema A_2
    - itd.
- sortiranje se zadaje pomoću ključne riječi `ORDER BY` na kraju `SELECT` naredbe

Sortiranje rezultata

- stvorena je i popunjena tablica definirana prema shemi:

nastavnik(id, ime, prezime, zvanje, fakultet, primanja)

- *pronadite prezime i primanja nastavnika fakulteta fizike*

```
SELECT prezime, primanja FROM nastavnik  
WHERE fakultet='Fizika';
```

- sortirajte podatke prema primanjima uzlazno

```
SELECT prezime, primanja FROM nastavnik  
WHERE fakultet='Fizika'  
ORDER BY primanja;
```

- zadano sortiranje je uzlazno (*engl. ascending*)

prezime	primanja
Vidaković	11805.00
Topić	15223.00
Špoljarić	13369.00
Barić	11805.00

prezime	primanja
Vidaković	11805.00
Barić	11805.00
Špoljarić	13369.00
Topić	15223.00

Sortiranje rezultata

- da bi se odredio smjer sortiranja dodaje se ključna riječ ASC ili DESC nakon naziva atributa
  - ASC je zadano ali može poboljšati čitljivost izraza
- kada se navodi više atributa svaki atribut se može sortirati po drugom smjeru
  - *ispišite prezimena svih nastavnika i fakultete na kojima su zaposleni tako da su fakulteti navedeni silazno a prezimena uzlazno*

```
SELECT prezime, fakultet FROM nastavnik  
ORDER BY fakultet DESC, prezime ASC;
```

+-----+-----+	
prezime	fakultet
+-----+-----+	
Bašić	Strojarstvo
Horvat	Strojarstvo
Jurišić	Strojarstvo
Tadić	Strojarstvo
Galić	Medicina
Jelić	Medicina

...

Funkcije agregacije u SQL

- SQL pruža operacije grupiranja i funkcije agregacije kao i relacijska algebra
- funkcije agregacije
  - SUM** zbraja sve vrijednosti u kolekciji
  - AVG** računa prosjek svih vrijednosti u kolekciji
  - COUNT** računa broj elemenata u kolekciji
  - MIN** vraća minimalnu vrijednost iz kolekcije
  - MAX** vraća maksimalnu vrijednost iz kolekcije
- za SUM i AVG ulazni podaci moraju biti numerički

Primjer agregiranja

- *pronadite prosječna primanja profesora na medicini*

```
SELECT AVG(primanja) FROM nastavnik  
WHERE fakultet = 'Medicina';
```

```
+-----+  
| AVG(primanja) |  
+-----+  
|    9270.600000 |  
+-----+
```

- *pronadite profesora s najvišim primanjem na fakultetu strojarstva*

```
SELECT MAX(primanja) AS max_primanja FROM nastavnik  
WHERE fakultet = 'Strojarstvo';
```

```
+-----+  
| max_primanja |  
+-----+  
|    15264.00 |  
+-----+
```

- rezultat se može preimenovati kao u primjeru

Primjer agregiranja

- *pronadite prezime osobe s najvišim primanjem na sveučilištu*
- slijedeći upit nije ispravan

```
SELECT prezime, MAX(primanja)  
FROM nastavnik;
```

- funkcije agregacije računaju jednu vrijednost iz multiskupa na ulazu
  - nema smisla kombinirati individualne attribute s funkcijama agregacije kao u primjeru
- u nastavku ćemo se vratiti na primjer

Eliminiranje duplikata

- ponekad je potrebno eliminirati duplikate u SQL upitima
  - kao i do sada, može se koristiti ključna riječ `DISTINCT` za izbacivanje duplikata
- primjer:
  - *pronadite ukupan broj fakulteta koji zapošljavaju profesore na sveučilištu*
`SELECT COUNT(fakultet) FROM nastavnik; --rezultat 30`
  - ne daje dobar rezultat jer postoje fakulteti s više zaposlenih profesora
`SELECT COUNT(DISTINCT fakultet) FROM nastavnik; --rezultat 6`
  - duplikati su eliminirani iz ulaznog multiskupa prije nego što se primijeni funkcija agregacije

Funkcija COUNT

- prebrojavati se mogu vrijednosti pojedinačnog atributa
  - `COUNT (fakultet)`
  - `COUNT (DISTINCT fakultet)`
- prebrojavati se može i ukupan broj n-torki
  - `COUNT (*)`
    - ako se koristi s grupiranjem, prebrojava se ukupan broj n-torki u grupi
    - ako se koristi bez grupiranja, prebrojava se ukupan broj n-torki
- prebrojavanje vrijednosti pojedinačnog atributa je korisno
  - kada se traži broj (različitih) vrijednosti nekog atributa
  - slučaj kada ulazni podaci u multiskupu mogu biti `NULL`
    - `COUNT` ignorira `NULL` vrijednosti

Grupiranje i agregiranje

- SQL omogućavanja grupiranje na podacima relacije prije korištenja funkcije za agregaciju
  - navodi se ključna riječ **GROUP BY** $A_1, A_2, \dots$ na kraju upita
- primjer:
  - *pronađite prosječnu plaću pojedinog fakulteta koji zapošljava profesore*

```
SELECT fakultet, AVG(primanja) AS p_primanja  
FROM nastavnik GROUP BY fakultet;
```

- prvo se n-torke u relaciji *nastavnik* grupiraju po atributu *fakultet*
- potom se primjenjuje funkcija agregacije na pojedinu grupu

+-----+-----+	
fakultet	p_primanja
+-----+-----+	
Književnost	9524.777778
Fizika	13050.500000
Informatika	10573.200000
Strojarsstvo	11282.250000
Kemija	11595.666667
Medicina	9270.600000
+-----+-----+	

Grupiranje i agregiranje

- grupirati se može i po više atributa
  - svaka grupa ima jedinstvene vrijednosti grupiranih atributa u skupu grupiranih atributa
- primjer:
  - *koliko ima pojedinih imena na pojedinom fakultetu?*
  - potrebno je grupirati fakultete i imena
  - potom prebrojati n-torke u svakoj grupi
  - upit?

```
SELECT fakultet, ime, COUNT(*) FROM nastavnik  
GROUP BY fakultet, ime;
```

Grupiranje i agregiranje

- postoji razlika između sintakse relacijske algebre i SQL-a
- sintaksa relacijske algebre:

- $G_1, G_2, \dots, G_n \mathcal{G}_{F_1(A_1), F_2(A_2), \dots, F_m(A_m)}(E)$
  - atribut za grupiranje se pojavljuju samo na lijevo od $\mathcal{G}$

- SQL sintaksa

```
SELECT  $G_1, G_2, \dots, F_1(A_1), F_2(A_2), \dots$   
FROM  $r_1, r_2, \dots$  WHERE P  
GROUP BY  $G_1, G_2, \dots$ 
```

- atributi prema kojima se grupira se često navode u SELECT i GROUP BY dijelu upita

Grupiranje i agregiranje

- SQL ne zahtijeva da se atributi za grupiranje navode u `SELECT` dijelu upita

- jedini je uvjet da se takvi atributi navode nakon `GROUP BY` ključne riječi
- npr. ukoliko su potrebni samo agregirani podaci:

```
SELECT  $F_1(A_1)$  ,  $F_2(A_2)$  , ...  
FROM  $r_1$  ,  $r_2$  , ... WHERE P  
GROUP BY  $G_1$  ,  $G_2$  , ...
```

- korištenje grupiranja i agregiranja se može kombinirati s izrazima
- vrlo neuobičajeno ali ispravno

```
SELECT  $MIN(a+b) - MIN(c)$   
FROM  $t$  GROUP BY  $d * e$ ;
```

Usporedba znakovnog niza i GROUP BY

- usporedba znakovnog niza korištenjem = nije case-sensitive po zadanim postavkama

```
SELECT 'HELLO' = 'hello'; --vraća istinu
```

- to može dovesti do neočekivanih poteškoća kod grupiranja i agregiranja
- bez obzira na *case* u znakovima iste riječi će se grupirati u jednu grupu
- primjer:

```
SELECT fakultet, AVG(primanja) AS p_primanja  
FROM nastavnik GROUP BY fakultet;
```

- npr. "ekonomija" i "Ekonomija" će završiti u istoj grupi
  - nekada je to poželjno a nekada ne

Filtriranje rezultata

- prilikom izvršavanja upita, WHERE se primjenjuje prije grupiranja

```
SELECT  $G_1, G_2, \dots, F_1(A_1), F_2(A_2), \dots$   
FROM  $r_1, r_2, \dots$  WHERE P  
GROUP BY  $G_1, G_2, \dots$ 
```

- prevodi se u izraz relacijske algebre
  - $\Pi_{\dots(G_1, G_2, \dots, G_{F_1(A_1), F_2(A_2), \dots})}(\sigma_P(r_1 \times r_2 \times \dots))$
- WHERE ograničava skup n-torki na kojima se primjenjuje grupiranje i agregiranje
  - redoslijed izvršavanja *WHERE – GROUP BY – FUNKCIJE AGREGACIJE*

Filtriranje rezultata

- da bi se rezultati filtrirali nakon grupiranja i agregiranja potrebno je koristiti ključnu riječ `HAVING`
  - funkcionira identično kao i `WHERE` samo se primjenjuje nakon grupiranja i agregiranja

```
SELECT  $G_1, G_2, \dots, F_1(A_1), F_2(A_2), \dots$   
FROM  $r_1, r_2, \dots$  WHERE  $P_W$   
GROUP BY  $G_1, G_2, \dots$   
HAVING  $P_H$ 
```

- prevodi se u:
  - $\Pi_{\dots}(\sigma_{P_H}(G_1, G_2, \dots \mathcal{G}_{F_1(A_1), F_2(A_2), \dots}(\sigma_{P_W}(r_1 \times r_2 \times \dots))))$

Ključna riječ HAVING

- HAVING može koristiti funkcije agregacije u predikatu
  - primjenjuje se nakon agregiranja stoga su te vrijednosti dostupne
  - WHERE iz očitog razloga to ne može
- primjer:
  - *koliko ima pojedinih imena na pojedinom fakultetu koja se pojavljuju više od jednom?*

```
SELECT fakultet, ime, COUNT(*) FROM nastavnik  
      GROUP BY fakultet, ime  
      HAVING COUNT(*)>1;
```

+	-----+	-----+	-----+
	fakultet	ime	COUNT(*)
+	-----+	-----+	-----+
	Medicina	Mislav	2
+	-----+	-----+	-----+

Ugniježđeni podupiti

- SQL pruža široku podršku za korištenje ugniježđenih podupita
  - SQL upit je izraz tipa "select – from – where"
  - ugniježđeni podupit je izraz tipa "select – from – where" umetnut unutar drugog upita
  - upit može biti umetnut unutar `WHERE` dijela
    - složena selekcija
  - upit može biti umetnut unutar `FROM` dijela
    - zadavanje upita na generiranoj relaciji
  - upit može biti umetnut unutar `SELECT` dijela
    - od SQL:2003 standarda, mnoge baze podržavaju
    - omogućava jednostavnije pisanje nekih upita, može usporiti izvođenje

Tipovi podupita

- podupiti mogu kao rezultat vratiti jednu vrijednost
`SELECT MAX(primanja) FROM nastavnik;`
  - nazivaju se skalarni podupiti
  - to je relacija s jednim atributom i jednom n-torkom
- većina podupita kao rezultat vraća relaciju koja sadrži više n-torki
  - ugniježđeni upiti često produciraju relaciju s jednim atributom...
    - vrlo često vrijedi za podupite u `WHERE` dijelu upita
  - ili s više atributa
    - vrlo često vrijedi za podupite u `FROM` dijelu upita
    - ponekad i za upite u `WHERE` dijelu

Podupiti unutar WHERE

- često korišteno za:
  - uspoređivanje s vrijednosti skalarnog podupita
  - provjera pripadnosti skupu: `IN`, `NOT IN`
  - provjera praznog skupa: `EXISTS`, `NOT EXISTS`
- ponekad se koristi za:
  - usporedbe sa skupom: `ANY`, `SOME`, `ALL`
  - testove jedinstvenosti: `UNIQUE`, `NOT UNIQUE`
- navedeni primjeri vrijede i za `HAVING` dio upita

Usporedba s rezultatom skalarnog podupita

- vrijednosti se mogu uspoređivati sa skalarnim podupitima
- primjer:
  - *želimo pronaći fakultet s najnižom plaćom nastavnika*
  - minimalnu plaću možemo vrlo lagano pronaći

```
SELECT MIN(primanja) FROM nastavnik;
```

- navedeni upit ćemo koristiti kao podupit unutar WHERE dijela

```
SELECT fakultet FROM nastavnik  
WHERE primanja = (SELECT MIN(primanja) FROM nastavnik);
```

```
+-----+  
| fakultet |  
+-----+  
| Književnost |  
+-----+
```

Provjera pripadnosti skupu

- za provjeru pripadnosti skupu koriste se `IN (...)` i `NOT IN (...)` ključne riječi
- primjer:
  - *pronadite prezimena koja se pojavljuju u relaciji nastavnik i student*
    - za zadatak se može koristiti `INTERSECT` operacija
  - isti problem se može riješiti korištenjem podupita...
  - *pronadite prezimena u relaciji nastavnik koja se pojavljuju negdje u relaciji student*

```
SELECT DISTINCT prezime FROM nastavnik
WHERE prezime IN (SELECT prezime FROM student);
```

Provjera pripadnosti skupu

- `IN (...)` i `NOT IN (...)` se mogu koristiti za podupite koji kao rezultat vraćaju više atributa

- *pronadite n-torke profesora s najvišim primanjima na svakom fakultetu*

- prvi korak potrebno je pronaći najveća primanja na svakom fakultetu

```
SELECT fakultet, MAX(primanja) FROM nastavnik GROUP BY fakultet;
```

- drugi korak, koristimo rezultate iz prvog koraka za dohvat preostalih podataka

```
SELECT * FROM nastavnik  
WHERE (fakultet, primanja) IN  
(SELECT fakultet, MAX(primanja) FROM nastavnik GROUP BY  
fakultet);
```

Provjera praznog skupa

- za testiranje postojanja bilo kojeg zapisa u podupitu koriste se

`EXISTS (...)`

`NOT EXISTS (...)`

- primjer:

- *pronađite studente koji nemaju isto prezime kao bilo koji profesor na sveučilištu*

```
SELECT DISTINCT prezime  
FROM student s WHERE NOT EXISTS  
(SELECT * FROM nastavnik n WHERE n.prezime = s.prezime);
```

- rezultati uključuju sva prezimena koja se pojavljuju u tablici student a ne pojavljuju se u tablici nastavnik

Provjera praznog skupa

- *pronadite studente koji nemaju isto prezime kao bilo koji profesor na sveučilištu*

```
SELECT DISTINCT prezime  
  FROM student s WHERE NOT EXISTS  
    (SELECT * FROM nastavnik n WHERE n.prezime = s.prezime);
```

- unutarnji upit referencira attribute iz relacije vanjskog upita
- ugniježđeni podupiti mogu referencirati relaciju iz vanjskog upita, kao u primjeru
- obrtno referenciranje nije dozvoljeno

Korelirani podupit

- kada ugniježđeni podupit referencira attribute iz relacije vanjskog upita, to se naziva **korelirani podupit**
- unutarnji upit se izvršava jednom za svaki red iz vanjskog upita
- u većini slučajeva treba izbjegavati!
  - vrlo spori upiti
- osim u WHERE dijelu, mogu se pojaviti i u SELECT dijelu upita

```
SELECT prezime, fakultet, (SELECT AVG(primanja) FROM  
    nastavnik WHERE fakultet = n.fakultet) AS fakultet_prosjek  
FROM nastavnik n;
```

Korelirani podupit

- mnogi korelirani podupiti se mogu drugačije definirati koristeći join ili Kartezijev produkt
  - u većini slučajeva join operacija je puno brža
  - napredniji DBMS-ovi će automatski dekorelirati takve upite (ali ne svi!)
- određeni uvjeti unutar upita, npr. `EXISTS` ili `NOT EXISTS`, najčešće su indikator postojanja koreliranih podupita
- ukoliko ih je jednostavno dekorelirati, učinite to
- u suprotnom potrebno je testirati performanse upita
  - ponekad je dobro u izmijeniti pristup dohvata podataka

Usporedbe sa skupom

- neka vrijednost se može usporediti sa skupom vrijednosti
  - da li je veća, manja, ... od neke vrijednosti u skupu
- primjer
  - *pronadite sve profesore koji imaju plaću veću od barem jednog nastavnika s medicinskog fakulteta*

```
SELECT * FROM nastavnik
WHERE primanja > SOME(
  SELECT primanja FROM nastavnik WHERE fakultet='Medicina');
```

Usporedbe sa skupom

- opći oblik usporedbe

atribut *operacija_usp* **SOME** (*podupit*)

- može se koristiti bilo koja operacija usporedbe

= SOME je isto kao i IN

- ANY je sinonim za SOME

- vrijednost se može usporediti i sa svim vrijednostima u skupu

- koristi se ALL umjesto SOME

<> ALL je isto kao i NOT IN

Usporedbe sa skupom

- primjer:

- *pronadite profesore s primanjima koja su veća od primanja svih profesora s medicinskog fakulteta*

```
SELECT * FROM nastavnik  
WHERE primanja > ALL(  
    SELECT primanja FROM nastavnik WHERE fakultet='Medicina');
```

- isto se može napisati i sa skalarnim podupitom

```
SELECT * FROM nastavnik WHERE primanja > (  
    SELECT MAX(primanja) FROM nastavnik WHERE  
    fakultet='Medicina');
```

Test jedinstvenosti

- korištenjem se može provjeriti dali podupit generira duplikate

`UNIQUE (...)`

`NOT UNIQUE (...)`

- nisu svugdje implementirani

- zahtjevna operacija

- mogu se preformulirati na mnogo načina npr.

`GROUP BY ... HAVING COUNT (*) = 1`

`GROUP BY ... HAVING COUNT (*) > 1`

Podupiti u FROM dijelu upita

- često se rezultati moraju računati u više koraka
- u SQL-u je moguće vršiti upite na rezultatima podupita
  - to se naziva **izvedena relacija (tablica)**
  - koristi se kao obična relacija
- primjer primjene
  - `HAVING` ključna riječ se može implementirati pomoću ugniježđenog podupita u `FROM` dijelu

HAVING vs ugniježđeni upit

- promijenimo shemu nastavnika; dodajmo atribut *grad* koji sadrži podatak o mjestu prebivanja profesora

- *pronađite gradove u kojima žive više od dva profesora*

```
SELECT grad, COUNT(*) AS broj_profesora  
FROM nastavnik GROUP BY grad HAVING COUNT(*) > 2;
```

- ili možemo napisati

```
SELECT grad, broj_profesora FROM (  
    SELECT grad, COUNT(*) FROM nastavnik GROUP BY grad)  
AS broj(grad, broj_profesora) WHERE broj_profesora > 2;
```

- grupiranje i agregiranje se izvršava u unutarnjem upitu
- vanjski upit radi selekciju podataka iz izvedene relacije

Sintaksa izvedene relacije

- podupit unutar FROM dijela upita mora imati dodijeljeno ime
  - mnogi DBMS-ovi zahtijevaju i definiranje imena atributa

```
SELECT * FROM (  
    SELECT grad, COUNT(*) FROM nastavnik GROUP BY grad)  
    AS broj(grad, broj_profesora)  
    WHERE broj_profesora > 2;
```

- ugniježđeni upit se naziva **broj** i specificira dva atributa
- sintaksa varira od pojedinog DBMS-a
- * unutar SELECT-a podrazumijeva oba atributa definirana unutar izvedene relacije *broj*

Korištenje izvedene relacije

- češće je zadavanje upita na agregiranim vrijednostima
- primjer
  - *pronađite fakultet s najvećim ukupnim izdatcima za plaće na sveučilištu*
  - potrebno je izračunati ukupne izdatke za plaće za svaki fakultet...

```
SELECT fakultet, SUM(primanja) AS ukupni_izdatak  
FROM nastavnik GROUP BY fakultet;
```

- slijedeći korak je jednostavan...

```
SELECT MAX(ukupni_izdatak) AS max_izdatak  
FROM (SELECT fakultet, SUM(primanja)  
FROM nastavnik GROUP BY fakultet)  
AS primanja (fakultet, ukupni_izdatak);
```

Agregiranje agregata

- potrebno je biti pažljiv kada se računaju agregacije više razine
  - *pronađite fakultet s najvećim ukupnim izdatcima za plaće na sveučilištu*
  - dvije agregacije: *max of sums*
- vrlo česta greška:

```
SELECT fakultet, SUM(primanja) AS ukupna_primanja
FROM nastavnik GROUP BY fakultet
HAVING ukupna_primanja = MAX(ukupna_primanja);
```

- SELECT upit može izvoditi samo jednu razinu agregiranja
- potreban je drugi SELECT za izračun najvećih ukupnih primanja
- neki sustavi će izvršiti ovaj upit i vratiti neispravne rezultate

Dodatne operacije za manipulaciju podataka

- SQL pruža mnoštvo operacija za umetanje, izmjenu i brisanje podataka iz baze
- sve naredbe podržavaju sintaksu tipa SELECT
- u tablicu se mogu umetnuti pojedinačni zapisi...

```
INSERT INTO table VALUES (1, 'foo', 5);
```

- ili podaci kao rezultat upita

```
INSERT INTO table SELECT...;
```

- jedino ograničenje je da generirani rezultati moraju imati kompatibilnu shemu s tablicom u koju se pune

Brisanje redova

- SQL DELETE naredba može koristiti WHERE ključnu riječ

`DELETE FROM table;`

- brišu se svi redovi iz tablice

`DELETE FROM table WHERE ...;`

- brišu se samo redovi koji zadovoljavaju uvjet
- WHERE može koristiti sve što podržava WHERE unutar SELECT-a
  - uključujući i ugniježdene upite

Izmjena podataka

- za modificiranje postojećeg reda u tablici koristi se UPDATE naredba
- opći oblik naredbe

```
UPDATE table  
SET att1 = value1, att2 = value2,...  
WHERE condition;
```

- moraju se odrediti atributi kojima se mijenjaju podaci
- WHERE dio naredbe je opcionalan
  - ako se ne navede mijenjaju se svi redovi
- WHERE može sadržavati ugniježdene upite itd.

Izmjena podataka

- unutar UPDATE-a mogu se zadavati aritmetički izrazi
  - aritmetički izrazi se mogu primjenjivati na bilo koji atribut relacije
- primjer
  - *dodajte 5% povišice svim profesorima s primanjima manjim od 12000 kuna*

```
UPDATE nastavnik  
  SET primanja = primanja * 1.05  
  WHERE primanja < 12000;
```


Null vrijednost u SQL-u

- kao i u relacijskoj algebri, SQL reprezentira nedostajuće podatke s null
  - `NULL` je ključna riječ u SQL-u
  - kao i sve ključne riječi tipično se piše velikim slovima
- da bi se `NULL` vrijednosti provjerile koristi se `IS NULL` i `IS NOT NULL`
  - `attr = NULL` nije nikada istina! (nepoznato)
  - `attr <> NULL` isto nije nikada istina! (nepoznato)
- operacije agregiranja ignoriraju `NULL` vrijednost u ulaznim podacima
  - `COUNT` vraća 0 za prazni ulazni multiskup
  - ostale funkcije vraćaju `NULL` za prazan ulaz

Null vrijednost u SQL-u

- relacijska algebra prepoznaje *unknown* istinitu vrijednost
  - true, false, unknown
  - nastaje usporedbom s NULL vrijednosti
- SQL ima test za nepoznate vrijednosti
  - comp IS UNKNOWN*
  - comp IS NOT UNKNOWN*
  - *comp* je operacija usporedbe

NULL u INSERT i UPDATE naredbi

- NULL vrijednost se može koristiti prilikom umetanja ili izmjene redova u tablici

```
INSERT INTO nastavnik
```

```
VALUES ('1', 'Ćosić', 'Marko', 'asistent', NULL, '11760');
```

- treba izbjegavati jer može dovesti do različitih problema
- atributi primarnog ključa ne dozvoljavaju unos NULL vrijednosti
  - zašto?
- postoje načini da se ograniči unos NULL vrijednosti za željene attribute

Dodatne join operacije

- SQL-92 je predstavio dodatne join operacije
  - natural join
  - left/right/full outer join
  - theta join
- theta join – relacijska algebra
  - generalizirana join operacija
    - ponekad se naziva i condition join
  - relacijska algebra:
    - $r \bowtie_{\theta} s$ ili $\sigma_{\theta}(r \times s)$
    - ne sadržava projekciju
    - ne sadržava null dodane vrijednosti kao outer join

SQL theta join

- SQL podržava operaciju theta join
- primjer
  - *povežite profesore i kolegije na kojima predaju*

```
SELECT * FROM nastavnik INNER JOIN predaje
ON nastavnik.id = predaje.nastavnik_id;
```

id	prezime	ime	zvanje	fakultet	primanja	grad	nastavnik_id	kolegij_naziv
10	Petrić	Gabriel	viši asistent	Književnost	9399.60	Zagreb	10	MR
12	Bašić	Michele	redoviti profesor	Kemija	11025.00	Sisak	12	PIS
12	Bašić	Michele	redoviti profesor	Kemija	11025.00	Sisak	12	SPI
13	Dujmović	Martino	redoviti profesor	Književnost	11760.00	Zagreb	13	MR
16	Šimunović	Nikolina	asistent	Književnost	9399.60	Pula	16	STAT
17	Novak	Patrick	izvanredni profesor	Medicina	11025.00	Pula	17	STAT

...

SQL theta join

- sintaksa se piše u FROM dijelu

```
table1 INNER JOIN table2 ON condition
```

- ključna riječ `INNER` je opcionalna; koristi se da bi se stvorila razlika u odnosu na outer join
- ne brišu se dupli atributi s istim imenom
  - mogu se specificirati naziv relacije i atributi

```
table1 INNER JOIN table2 ON condition  
AS rel (aat1, att2, ...)
```

- slično kao izvedene relacije

Theta join na više tablica

- koristeći istu sintaksu može se spojiti više tablica
- primjer: join nastavnik, predaje, kolegij tablica

```
SELECT * FROM nastavnik AS n
      INNER JOIN predaje AS p
            ON n.id = p.nastavnik_id
      INNER JOIN kolegij AS k
            ON p.kolegij_naziv = k.kolegij_naziv;
```

- upiti se u pravilu izvode s lijeva na desno
- redoslijed se može odrediti korištenjem zagrada
- redoslijed u pravilu ne utječe na performanse (za razliku od outer join-a)

Theta join na više tablica

- primjer: join nastavnik, predaje, kolegij tablica – *pokušaj 2*
  - jedan Kartezijev produkt i jedan theta join

```
SELECT * FROM nastavnik AS n
  JOIN predaje AS p JOIN kolegij AS k
    ON n.id = p.nastavnik_id
   AND p.kolegij_naziv = k.kolegij_naziv;
```

- rezultat jednak kao i u prošlom primjeru
- nisu dva theta join-a
- sustav će sam optimizirati ovakav upit

Join uvjeti

- bilo koji uvjeti se mogu specificirati koristeći ključnu riječ `ON` (i ugniježđeni podupiti)
  - čak i uvjeti koji nisu vezani uz join
- smjernice:
  - koristite `ON` za join uvjete
  - koristite `WHERE` za selekciju redova
  - miješanje smjernica može dovesti do zabune

Kartezijev produkt

- Kartezijev produkt se može definirati s CROSS JOIN
  - za CROSS JOIN nije dozvoljeno navoditi ON uvjete

- Kartezijev produkt tablica nastavnik i predaje

```
SELECT * FROM nastavnik CROSS JOIN predaje;
```

- isto kao i theta join bez ON uvjeta

```
SELECT * FROM nastavnik INNER JOIN predaje ON TRUE;
```

- ili jednostavnije

```
SELECT * FROM nastavnik JOIN predaje;
```

```
SELECT * FROM nastavnik, predaje;
```

Outer join

- SQL podržava outer join

```
SELECT * FROM table1
    LEFT OUTER JOIN table2 ON condition;
SELECT * FROM table1
    RIGHT OUTER JOIN table2 ON condition;
SELECT * FROM table1
    FULL OUTER JOIN table2 ON condition;
```

- OUTER se podrazumijeva nakon LEFT/RIGHT/FULL i može se izostaviti

```
SELECT * FROM table1
    LEFT JOIN table2 ON condition;
```

Zajednički atributi

- ponekad je shema tako dizajnirana da zajednički atributi imaju ista imena
  - npr. predaje.kolegij_naziv i kolegij.kolegij_naziv
- `USING` je pojednostavljeni oblik `ON` ključne riječi
  - `ON` sintaksa je nepotrebna za jednostavne join operacije
    - i omogućava uvjete koji bi trebali biti smješteni u `WHERE`
- otprilike isto kao

```
SELECT * FROM t1 LEFT OUTER JOIN t2
    USING (a1, a2, ...);
```

```
SELECT * FROM t1 LEFT OUTER JOIN t2
    ON (t1.a1 = t2.a1 AND t1.a2 = t2.a2 AND ...);
```

Zajednički atributi

- `USING` eliminira duple join attribute
  - rezultat join-a s `USING ( a1, a2, ...)` će imati samo po jedan join atribut
  - eliminacija je moguća jer join podrazumijeva identične vrijednosti join atributa
- primjer: tablice $r(a, b, c)$ i $s(a, b, d)$

```
SELECT * FROM r JOIN s USING (a) ;
```

  - shema rezultata je: $a(a, r.b, c, s.b, d)$
- `USING` se može koristiti s `INNER` ili `OUTER` join-om
  - `CROSS` join ne dozvoljava uvjete

Natural join

- SQL natural join operacija

```
SELECT * FROM table1 NATURAL INNER JOIN table2;
```

- INNER je opcionalno
- nema ON ili USING uvjeta

- svi zajednički atributi se koriste u natural join operaciji

- ukoliko je potrebno spojiti tablice na podskupu zajedničkih atributa koristi se običan INNER JOIN i USING ključna riječ

```
SELECT * FROM kolegij NATURAL JOIN predaje;
```

- ili...

```
SELECT * FROM kolegij JOIN predaje USING (kolegij_naziv);
```

Natural outer join

- može se definirati i natural outer join
  - `NATURAL` ključna riječ definira kako se spajaju tablice
  - koriste se svi zajednički atributi
  - zapisima koji nisu upareni dodaju se `NULL` vrijednosti (način ovisi o tipu outer joina) i uključuju u rezultat
- primjer

```
SELECT * FROM table1
    NATURAL LEFT OUTER JOIN table2;
SELECT * FROM table1
    NATURAL LEFT JOIN table2;
```

Outer join i agregacije

- outer join može generirati `NULL` vrijednosti
- funkcije agregacije ignoriraju `NULL` vrijednosti od kojih `COUNT` ima najkorisnije ponašanje
- primjer
  - *pronadite koliko pojedini profesor drži kolegija*
  - *uključite i profesore bez kolegija*
    - njima pridodajte 0
  - potrebno je koristiti tablicu nastavnik i kolegij
  - potrebno je koristiti outer join da bi se uključili profesori bez kolegija

Outer join i agregacije

- prvi korak: left outer join tablice nastavnik i predaje

```
SELECT n.prezime, e.kolegij_naziv
FROM nastavnik n LEFT OUTER JOIN predaje e
ON (n.id = e.nastavnik_id);
```

- rezultat
  - profesori bez kolegija imaju pridruženu vrijednost NULL

prezime	kolegij_naziv
Petrić	MR
Bašić	PIS
Bašić	SPI
Dujmović	MR
Šimunović	STAT
Ćosić	NULL
Bašić	NULL
...	

Outer join i agregacije

- drugi korak

```
SELECT n.prezime, COUNT(e.kolegij_naziv) AS broj
FROM nastavnik n LEFT OUTER JOIN predaje e
ON (n.id = e.nastavnik_id)
GROUP BY n.prezime
ORDER BY COUNT(e.kolegij_naziv) DESC;
```

nije točno za profesore s istim prezimenom

- rezultat

+-----+-----+		...	
prezime	broj	Vučković	1
+-----+-----+		Barić	0
Tadić	3	Marušić	0
Bašić	2	Bilić	0
Janković	2	Burić	0
Galić	2	Jurišić	0
Ćosić	1	Mihaljević	0
Horvat	1	Šimić	0
...		+-----+-----+	

Outer join i agregacije

- drugi korak – drugi pokušaj
  - jedan od načina

```
SELECT    n.id
,         COUNT(e.kolegij_naziv) AS broj
FROM      nastavnik n
LEFT JOIN predaje e
ON        (n.id = e.nastavnik_id)
GROUP BY  n.id)
```

Outer join i agregacije

- drugi korak – drugi pokušaj
  - jedan od načina

```
SELECT    nastavnik.prezime
,         nastava.broj_kolegija AS broj
FROM      nastavnik
JOIN      (SELECT    n.id
,                COUNT(e.kolegij_naziv) AS broj
FROM          nastavnik n
LEFT JOIN     predaje e
ON            (n.id = e.nastavnik_id)
GROUP BY     n.id) AS nastava(id, broj_kolegija)
USING     (id)
ORDER BY  nastava.broj_kolegija DESC;
```

Outer join i agregacije

- drugi korak – drugi pokušaj
  - jedan od načina

```
SELECT    nastavnik.prezime
,         nastava.broj_kolegija AS broj
FROM      nastavnik
JOIN      (SELECT    n.id
,                 COUNT(e.kolegij_naziv) AS broj
FROM          nastavnik n
LEFT JOIN     predaje e
ON            (n.id = e.nastavnik_id)
GROUP BY     n.id) AS nastava(id, broj_kolegija)
USING     (id)
ORDER BY  nastava.broj_kolegija DESC;
```

-----+-----+	...
prezime broj	Jurišić 0
-----+-----+	Marić 0
Galić 2	Marušić 0
Janković 2	Mihaljević 0
Bašić 2	Ćosić 0
Tadić 2	Šimić 0
Horvat 1	Bilić 0
Dujmović 1	Horvat 0
-----+-----+	-----+-----+
...	

Pogledi

- *engl. views*
- do sada smo koristili SQL na logičkoj razini
  - upiti u pravilu koriste stvarne relacije
  - ali nije nužno!
  - upiti se mogu pisati i na izvedenim relacijama
    - ugniježđeni podupiti ili join u `FROM` dijelu upita
- SQL puža operacije na razini pogleda
- omogućava definiranje pogleda na logičku razinu
  - upiti se mogu pisati direktno na pogledima

Pogledi

- razlozi za korištenje pogleda:
  - performanse i jednostavnost
  - sigurnost
- performanse i jednostavnost
  - pogled se može definirati za često korištenu izvedenu relaciju
  - upiti postaju jednostavniji
  - DBMS automatski računa sadržaj pogleda koji se koristi u upitu
- neke baze podatka podržavaju *materijalizirane poglede*
  - sadržaj pogleda se računa unaprijed i sprema na disk
  - DBMS osigurava da je sadržaj ažuran
    - frekvencija osvježavanja može biti neposredna ili periodička

Pogledi

- sigurnost
  - mogu se definirati ograničenja pristupa na tablice i pogledе
  - na tablicama se mogu definirati stroga ograničenja pristupa s ciljem zaštite osjetljivih podataka
  - dok se pogledima mogu odvojiti podaci koji nisu zaštićeni
- primjer
  - tablica *nastavnik* može sadržavati OIB, adresu, primanja i druge privatne podatke
  - pogled *nastavnik_info* može sadržavati ime i prezime, službene kontakt informacije...

Stvaranje pogleda

- SQL sintaksa za stvaranje pogleda

- temelji se na naredbi SELECT

```
CREATE VIEW view_name AS select_stmt;
```

- stupci pogleda dolaze iz SELECT naredbe
  - nazivi stupaca moraju biti jedinstveni kao i u tablicama
  - nazivi se mogu definirati i u naredbi stvaranja pogleda

```
CREATE VIEW view_name (att1, att2, ...) AS select_stmt;
```

- brisanje pogleda

```
DROP VIEW view_name;
```

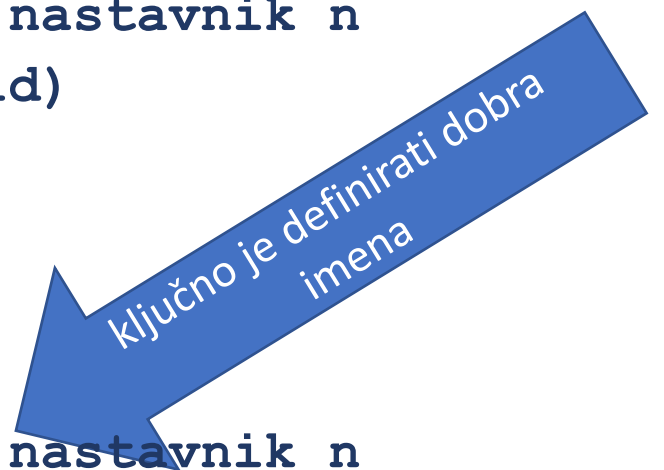
Primjer pogleda

- *napravite pogled koji prikazuje broj ukupnih ects-a koji pojedini profesor predaje*

```
SELECT n.id, SUM(k.ects) AS ukupni_ects FROM nastavnik n
      JOIN predaje p ON (n.id = p.nastavnik_id)
      NATURAL JOIN kolegij k
      GROUP BY n.id;
```

- stvaranje pogleda

```
CREATE VIEW nastavnik_ects AS
SELECT n.id, SUM(k.ects) AS ukupni_ects FROM nastavnik n
      JOIN predaje p ON (n.id = p.nastavnik_id)
      NATURAL JOIN kolegij k
      GROUP BY n.id;
```


Izmjena podataka

- pogled je izvedena relacija...
- što napraviti ukoliko se javi potreba za `INSERT` ili `UPDATE` upita?
- jednostavno rješenje je zabraniti takve akcije
- odluka može biti prepuštena dizajneru baze podataka
  - koje operacije su dozvoljene prilikom pokušaja promjene podatka unutar definiranog pogleda
  - zadani pristup je zabrana izmjena
  - izmjena je uvjetovana određenim pravilima

Izmjena podataka

- za određene poglede može se definirati izmjena podataka (*engl. updatable views*)
  - podaci se mogu izmijeniti ukoliko su zadovoljeni slijedeći uvjeti
    - unutar FROM-a se koristi samo jedna relacija
    - SELECT isključivo koristi attribute iz relacije i ne izvodi računanja na atributima
    - atributi koji se ne koriste unutar SELECT-a moraju se moći postaviti na NULL
    - pogled ne koristi grupiranje ili agregiranje unutar upita
- ako su uvjeti zadovoljeni, na pogledu se mogu izvoditi operacije
  - INSERT, UPDATE, DELETE
- *vrlo rijetko postoji potreba za korištenjem ove mogućnosti*

Dodavanje podataka

- napravimo jednostavan upit na pogledu koji sadrži sve profesore iz Karlovca

```
SELECT * FROM nastavnik_karlovac;
```

id	ime	prezime	grad
3	Karlo	Bogdan	Karlovac
6	Bernard	Bašić	Karlovac

- dodajmo novi red

```
INSERT INTO nastavnik_karlovac  
VALUES (31, 'Marko', 'Marić', 'Umag');
```

- ponovno napravimo isti upit

```
SELECT * FROM nastavnik_karlovac;
```

id	ime	prezime	grad
3	Karlo	Bogdan	Karlovac
6	Bernard	Bašić	Karlovac

- gdje je dodani red?

Provjera umetnutih redova

- u deklaraciju pogleda može se dodati ključna riječ `WITH CHECK OPTION`
  - redovi koji se dodaju se provjeravaju prema `WHERE` uvjetima
  - ukoliko red ne zadovoljava `WHERE` uvjet, odbacuje se
- primjer

```
CREATE VIEW nastavnik_karlovac AS (  
    SELECT id, ime, prezime, grad  
    FROM nastavnik WHERE grad = 'Karlovac')  
WITH CHECK OPTION;
```

- kad se `INSERT` ponovi
`CHECK OPTION failed 'unipu.nastavnik_karlovac'`

Literatura

- Pročitati
  - [DSC] poglavlje 3.6. – 3.10.
  - [DSC] poglavlje 4.1. – 4.2.
  - Caltech CS121
  - **Vježbe: [DSC] – 3.1. – 3.24.**
  - **Vježbe: [DSC] – 4.1. – 4.4.**
- Slijedeće predavanje
  - [DSC] poglavlje 3.2.2.
  - [DSC] poglavlje 4.4.
  - Caltech CS121 - 7